

Отримано: 18 січня 2020 року

Прорецензовано: 23 січня 2020 року

Прийнято до друку: 29 січня 2020 року

e-mail: nickolyeva-31@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2020-9(77)-16-18

Ніколаєва І. В. Національно-культурні особливості фонетичної системи англійської мови на території США. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2020. Вип. 9(77). С. 16–18.

УДК: 811.111'342(73)

Ніколаєва Ірина Василівна,
старший викладач кафедри іноземних мов
Київський національний університет ім. Вадима Гетьмана, Київ

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОНЕТИЧНОЇ СИСТЕМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ТЕРИТОРІЇ США

У статті показано становлення територіальних норм на рівні фонетики в американській англійській мові. Аналізуються їх національно-культурні особливості. Вивчений і представлений матеріал показує, що фонетичні характеристики американського національного варіанту англійської мови мають свої територіальні національно-культурні особливості. Окремо відзначається, що фонетичні особливості американського національного варіанту англійської мови на південному заході США мають свою регіональну ідентичність. Відмінні фонетичні особливості англійської мови в США включають в себе не тільки діалектні явища, але вони характерні і для літературної мови. Показова в цьому відношенні оцінка одних і тих же мовних фактів з точки зору американських і британських норм. У даній статті детально розглядаються фонетичні особливості американського варіанту англійської мови в порівнянні з британським, офіційно визнаним у світовому співтоваристві основним. Вказується на те, що американський варіант представляє найбільший інтерес у порівнянні з канадським, австралійським і новозеландським англійським, оскільки, в силу різних причин, зазнав великої кількості змін в усіх аспектах мови, в тому числі, і в фонетичному.

Ключові слова: територіальні норми, національно-культурні особливості, регіональна ідентичність, фонетичні характеристики, діалектні явища.

Iryna V. Nickolayeva,
senior lecturer of Foreign Languages Department
Kyiv National Economic University named after V. Getman, Kyiv

NATIONAL AND CULTURAL PECULIARITIES OF PHONETICS IN THE AMERICAN ENGLISH

The article shows the establishment of the territorial norms on the level of phonetics in the American English. It analyses their national and cultural peculiarities. The studied and presented material shows that the phonetic characteristics of the American national version of the English language have their own territorial national and cultural characteristics. The article deals with the issue of phonetic peculiarities of the dialectic language as an ideal of the signs of the territorial jurisdiction of native speakers in terms of interpersonal communication. The main causes of regional dialects are analyzed. Separately, it is noted that the phonetic characteristics of the American national version of English in the South-West of the United States have their own regional identity. It is underlined that distinctive phonetic features of the English language in the United States include not only dialect phenomena, but they are also characteristic of the literary language. The assessment of the same linguistic facts from the point of view of American and British norms is indicative in this respect. In this article, it is discussed in detail the phonetic features of American English compared to British, officially recognized in the world community the main. The American version is of the greatest interest in comparison with Canadian, Australian and New Zealand English, because, for various reasons, it has undergone a large number of changes in all aspects of the language, including phonetic. The article emphasizes that the United States is developing its own territorial phonetic norms.

Keywords: territorial phonetic norms, national and cultural features, regional identity, phonetic characteristics, dialect phenomena, national version, literary language.

Постановка проблеми. У статті показано становлення в англійській мові США своїх територіальних норм на рівні фонетики, проаналізовано їх національно-культурні особливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення питання національно-культурних особливостей фонетичної системи англійської мови на території США представлено у роботах таких дослідників як А. К. Демідов, А. Д. Швейцер, Дж. А. Шахбагова, С. К. Thomas.

Метою роботи є вивчення та аналіз національно-культурних особливостей фонетичної системи англійської мови на території США.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день англійську мову можна сміливо назвати глобальною мовою. На ній говорить приблизно 1500 мільйонів чоловік. Такому широкомасштабному поширенню англійської мови сприяв ряд історико-географічних і соціально-культурних факторів, найбільш істотними з яких є колонізація британської імперії і вплив США у світовому політичному і діловому житті. Крім того, англійська мова задовольняє об'єктивно існуючу потребу в єдиній мові міжнародного спілкування, викликану потребами міжнародної торгівлі, бізнесу, дипломатії, безпеки, масової комунікації, культурного обміну та інших галузей міжнародного співробітництва. Однак існує і зворотна сторона поширення однієї мови по всьому світу, що полягає в тому, що вона втратила свою єдність, утворивши тим самим велику кількість варіантів і діалектів, кожен з яких відрізняється, перш за все, фонетично. Аналізуючи особливості мови, використовуюваної кількома національно-державними спільнотами, А.Д. Швейцер зазначав, що саме територіальне варіювання мови лежить в основі її поділу на національні варіанти, діалекти і субдіалекти. У даній статті ми детально розглянемо фонетичні особливості американського варіанту англійської мови в порівнянні з британським, офіційно визнаним у світовому співтоваристві основним. Американський варіант представляє найбільший інтерес у порівнянні з канадським, австралійським і новозеландським англійським, оскільки, в силу різних причин, зазнав великої кількості змін в усіх аспектах мови, в тому числі, і в фонетичному.

З початку існування США обирає особливий шлях економічного, культурного, політичного розвитку. Але саме приплив емігрантів різних національностей і визначив відособленість «АЕ від інших варіантів англійської мови, зокрема британської. З самого раннього періоду колонізації Америка стала «плавильним котлом» («melting pot»), де різні культури і мови «переплавлялися», утворюючи однорідну масу – національну культуру США і, як результат, – американський англійський (АЕ).

На початку сімнадцятого століття колоністи з Англії почали освоювати Америку, принісши свою мову в Новий Світ. Перше поселення англійців в Північній Америці було засноване в 1607 р. Це було місто Джеймстаун на території нинішнього штату Вірджинія. У листопаді 1620 р прибули на кораблі «Мейфлауер» пуританами було засновано місто Плімут. Жителі цих двох поселень мали різні мовні традиції. Колоністи Джеймстауна прибували із західної частини Англії, з таких графств, як Сомерсет і Глостершир, з характерною для цих місць вимовою – озвонченням звуку [s] і розкотистою вимовою звуку [r] після голосних. Плімутські колоністи прибували зі східних графств Англії (Лінкольншир, Ноттінгемшир, Ессекс, Кент) і Лондона, де фонетична сторона мови відрізнялася своїм національним колоритом. Самою явною особливістю була відсутність звуку [r] після голосних. Ці звукові відмінності продовжували зберігатися і надалі. У XVII-XVIII століттях постоїно емігрантів зростали, приносячи з собою різноманітність мов і діалектів. Наприклад, штат Пенсільванія за селася головним чином квакерами, які походили, як правило, з Середньої і північної частин Англії. На формування мови колоній впливала не тільки Англія. Вже в XVIII столітті в Північну Америку хлинула хвиля іммігрантів з Ірландії. На Заході і південному заході сучасних Сполучених Штатів головним була іспанська мова. Уздовж річки Св. Лаврентія селилися вихідці з Франції. У Нью-Йорку, який спочатку називався новим Амстердамом, панувала голландська мова. У Пенсільванії сілились німці. Крім того, в південні райони ввозилася велика кількість жителів Африки, що стали об'єктом работоргівлі. Всі ці нові жителі Північної Америки, нарівні з індіанцями внесли свій внесок у формування американського варіанту англійської мови.

Таким чином, фонетика нормативного британського варіанту, нарівні з лексикою і граматику, зазнала значних змін. Американські три основних діалекти: північний, центральний і південний, в свою чергу, поділяються на кілька субдіалектів, що мають свої характерні особливості. Найбільш насиченим і характерним є південний діалект, особливо каліфорнійський. Це показник того, що прийнято називати американським вимовою.

Розглянемо відмінні риси англійської (RP) і американського (АЕ) вимови. Найбільша кількість відмінних рис спостерігається в системі голосних. Наприклад, повсюдне функціонування голосного звуку середнього ряду [Q], «ретрофлексного голосного», ретрофлексного сонанта [r] та ін.; [l]. На відміну від стандартного англійського довгого звуку [Q:], який являє собою голосний звук заднього ряду, звук [Q] в американському національному варіанті англійської мови характеризується як голосний звук середнього ряду. По висоті підйому ці звуки не відрізняються один від одного: обидва вони відносяться до широкої різновиди низького підйому. Другою особливістю звуку [Q] в американському національному варіанті англійської мови є наявність у нього двох різновидів: довгого [Q:] і короткого [Q]. У більшості регіональних типів американської вимови короткий нелабіалізований [Q] зустрічається в словах типу not 'не; немає', top 'верх', dock 'док', под 'кивати (головою)', gob 'грабувати', тобто там, де в RP використовується короткий лабіалізований [P]. У деяких «безсерних» типах American English (американський англійська – АЕ) довгий [Q:] і короткий [Q] контрастують в однаковому фонетичному оточенні (порівняйте: cot [kQt] 'дитяче ліжечко' і cart [kQ:t] 'віз').

На території США в положенні з предконсонантним [r] довгий [Q:] зустрічається лише в досить обмеженій групі слів (father 'батько', alms 'милостиня', palm 'пальма' і ін). Тут довгий [Q:] і короткий [Q] протистоять один одному в небагатьох мінімальних парах типу bomb [bQm] 'бомба': balm [bQ:m] 'бальзам'. У деяких районах Середнього Заходу відмінність між цими звуками настільки незначна, що фонетисти, які орієнтуються на цей вимовний тип, транскрибують їх однаково як [Q].

Найбільш помітною особливістю американської вимови є те, що в ній замість довгого напруженого голосного середнього підйому [z:] використовується так званий «ретрофлексний голосний», який чужий RP і на території Англії зустрічається лише в місцевих діалектах (головним чином на південному заході країни). Перш за все зупинимося на його артикуляційних особливостях. У словах типу bird 'птаха', worm 'черв'як', first 'перший' вимовляється голосний середнього ряду середнього підйому, позиційно відповідний [z:] або [q], але зі специфічним г-подібним (r-colouring) відтінком, який виходить за рахунок підняття догори переднього краю лопаті язика і загинання кінчика язика назад. Фактично мова при артикуляції цього звуку приймає положення, дуже схоже з тим, яке він займає при вимові ретрофлексного сонанта [r] з тією істотною різницею, що ця позиція утримується протягом усього артикуляційного процесу, а не переходить миттєво в положення, необхідне для артикуляції наступного звуку, як це має місце при вимові предвокального [r]. Ретрофлексія, що супроводжує артикуляцію голосного звуку, видозмінює форму резонансної камери і відповідно модифікує тембр звуку, надаючи йому г-подібне забарвлення. Таким чином, фонетично цей звук може бути представлений як артикуляція ретрофлексного шілинного сонанта [r], накладена на артикуляцію [z:] або [q] [6, с. 34–36].

Окремо відзначимо, що фонетичні характеристики американського національного варіанту англійської мови на південному заході США мають свою регіональну своєрідність: вони включають збереження голосних звуків [E:], [q:] і приголосного [r] в кінцевій позиції в слові і перед приголосними. У словах з комбінацією (ar), наприклад, cart 'віз' завжди звучить [Qr]; варіанти [ar] і [Pr] зустрічаються вкрай рідко. У лексемах forest 'ліс', horrid 'жахливий', orange 'апельсин' і warrant 'ордер' превалює [O], а в borrow 'позичити', sorry 'жалюгідний' і tomorrow 'завтра' – [Q]. У таких ЛЕ, як barren 'безплідний', parrot 'вузький' і parrot 'папуга' голосний [F] вимовляється частіше, ніж голосний [x]. У слові various 'різний' узуален голосний [F], а [e] і [x] звучать рідко. У лексемах hurry 'поспішати', worry 'занепокоєння' і courage 'хорообрість', як правило, вимовляється або голосний [E:], або звукосполучення [Er]. Відмінності між комбінаціями [Or] і [or] (дані комбінації присутні в словах horse 'кінь' і hoarse 'хрипкий') практично втрачені: обидві лексеми стали омофонами: [hOrs].

Як вказує відомий північноамериканський філолог К.Томас, перед велярними в словах frog 'жаба', log 'колода', donkey 'віслик' і honk 'гудіти' часто вимовляється [O], рідко – [v]. Однак в слові fog 'туман' голосний [P] більш узуален, ніж [O]. ЛЕ doll 'лялька', involve 'залучити', revolve 'обертатись' і solve 'вирішити' вимовляються з голосним [Q]. У лексемах stop 'зупинка', cot 'дитяче ліжечко', shock 'потрясіння', swamp 'болото' і beyond 'за, по той бік' зазвичай звучить [Q]. У слові

laundry ‘хімчистка’ має місце варіація алофонів [Q] і [O], при цьому частіше функціонує алофон [P]. Along ‘уздовж’, cross ‘перетнути’, cloth ‘тканина’ зазвичай вимовляються з голосним [O], рідше – з [Q]. Прийменник on ‘на’ зазвичай озвучується як [Qn]. У словах after ‘після’, aunt ‘тітка’, glass ‘скло’ і gather ‘швидше’ фігурує голосний [x]. Кінцевий ненаголошений [i], як правило, зустрічається в таких словах, як: sandy ‘піщаний’, coffee ‘кава’, donkey ‘віслюк’.

Фонематичні дифтонги [Qu], [ai] і [Oi] на південному заході США відрізняються стабільністю вимови. Монофтонгізація голосних [i], [e], [o] і [u] в ряді випадків відбувається в позиції перед глухими вибуховими, але диф – тонгоїдні алофони [Ii], [eI], [ou] і [uu] тут використовуються ширше. Більш закритий алофон голосної [e] і просунуті вперед аллофони голосних [o] і [u] зустрічаються вкрай рідко.

У словах absorb ‘вбирати’, absurd ‘абсурдний’, desolate ‘покинутий’, greasy ‘жирний’ зазвичай звучить приголосний [s], а приголосний [z] невузальний. У LE tune ‘мелодія’, due ‘належне’ і new ‘новий’ вимовляється голосний [u]; комбінація [ju] реалізується тільки з метою додання мові більшої виразності. У великих містах США приголосний [w] чується частіше, ніж звукосполучення [hw], наприклад, в лексемі wheat ‘пшениця’ (де [h] – глухий звук) і ще частіше вживається в ненаголошеній позиції, як, наприклад, в слові anywhere ‘дезавгодно’; [12, p.240-241].

Розпізнавальні фонетичні ознаки англійської мови в США включають не тільки діалектні явища, але вони властиві і літературній мові. Показова в цьому відношенні оцінка одних і тих же мовних фактів з точки зору американської і британської норм. Наприклад, як в Англії, так і в США існують два вимовних варіанти форми минулого часу дієслова eat – ate [eit] і [et]. Разом з тим в Англії нормативним варіантом вважається [et], а [eit] розглядається як відхилення від норми, що зустрічається в мові неосвічених верств суспільства. За словами англійських лінгвістів А.Х. Марквардта і Р. Куїрка “ті, хто вимовляють ate як [eit], справляють враження людей, які навчилися озвучувати це слово, побачивши, як воно пишеться”. З іншого боку, на їхню думку, “для американців коректною формою є [eit], тоді як [et] розцінюється як явище, властиве сільській, провінційній і навіть неписьменній (rustic, countryfield and even uneducated) мові” [10, p. 15].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проаналізувавши вищенаведені приклади, ми бачимо значні фонетичні розбіжності між британським і американським варіантами англійської мови, викликані, в основному, відокремленим розвитком Америки і численними потоками іммігрантів, що кинулися в новий світ з XVII століття, а також своєрідним історичним розвитком фонетичної складової американського варіанту англійської мови. Таким чином, можна стверджувати, що на території США відбувається становлення своїх територіальних фонетичних норм.

Предметом наступної статті буде подальший, конкретний аналіз фонетичних особливостей окремих територіальних діалектів американського варіанта англійської мови.

Література:

1. Демидов А.К. Анализ дифтонгов в системе вокализма американского и британского вариантов английского языка: автореф. дис. к.филол.н. Одесса, 1983.
2. Торсуев Г. П. Фонетика английского языка. М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1960. 332 с.
3. Торсуев Г. П. Константность и вариативность в фонетической системе. М.: Наука, 1977. 125 с.
4. Шахбагова Дж. А. Фонетическая система английского языка в диахронии и синхронии (на материале британского, американского, австралийского, канадского вариантов английского языка. М.: Интерарк, 1992. 228 с.
5. Швейцер А. Д. Литературный английский язык в США и Англии. М.: Высшая школа, 1971. 200 с.
6. Швейцер А. Д. Социальная дифференциация английского языка в США. М.: Наука, 1983. 216 с.
7. Brook G.L. English Dialects. 3-d ed. – Lnd. Readwood Press Limited Trowbridge. Wiltshire, 1972. 178 p.
8. Clifford H., Prator J. Manual of American English Pronunciation. 3-d ed. New York: Holt, Rinehart & Winston, Inc., 1972. 181p.
9. Gay T. A Perceptual Study of American English Diphthongs. *Language and Speech*. Vol. 13. Part 2. New York, 1970. P. 65–88.
10. Marckwardt A. H., Quirk R. A Common Language. British and American English. Lnd. BBC. 1964. 79 p.
11. O'Connor J. D., Gerstman L. J., Lieberman A. M., Delattre P. C., Cooper F. S. Acoustic Cues for the Perception of Initial (w, j, r, l) in English Word. New York. 1957. Vol. 13. № 5. P. 24–43.
12. Thomas C. K. Phonetics of American English. 2-d ed. La Habana: Edition Revolucionaria del Instituto Cubano del Libro. 1972. 82 p.